

Η ΚΥΠΡΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ (1571-1878)

Η κατάκτηση της Κύπρου από τους Τούρκους το 1571 έθεσε τέρμα στη δυτική κυριαρχία στο νησί που κράτησε περίπου τέσσερεις αιώνες.

Γεώργιος Α. Διονυσίου

Ιστορικός

Η περίοδος αυτής της ιστορίας της Κύπρου είχε αρχίσει από την εποχή της τρίτης Σταυροφορίας, όταν ο βασιλιάς της Αγγλίας Ρίχαρδος ο Λεοντοκόρδος, που συμμετείχε σ' αυτή, την απόσταση διαίσα από τον αποστάτη ψυλαντινό άρχοντα Ιωακίμ Κομνηνό το 1191. Ακολούθησε η μεταβίβαση της στους Ναΐτες πόπτες και αμέσως μετά στη βασιλική οικογένεια των Λουδίων της Γαλλίας, που την κάρπτησαν ως το 1489, χρονί που ο έλεγχος του νησιού πέρασε στους Ενετούς. Οι αιώνες αυτοί χαρακτηρίζονται από τη μεταφύτευση στην Κύπρο των φεουδαλικών δομών της Ευρώπης; τη συντηγή εκμετάλλευσην του λαού με το σύστημα της δουλειαρχίας και τους συμπληκτικούς διωγμούς της Ορθόδοξης Εκκλησίας από τη Λατινική που εγκαταστάθηκε στο νησί.

Η τουρκική κατάκτηση δεν πρόσθεσε σ' απλώς μια νέα κατηγορία στην απέραντη οθωμανική επικράτεια, αλλά απέστρασε διαίσα την Κύπρο από την άμεση πολιτιστική επιρροή της Ευρώπης και την τοποθέτηση στο χώρο επιρροής του οθωμανικού δεσποτισμού.

Η κατάληψη του νησιού ουσιαστικά ολοκληρώθηκε με την παράδοση της Αμμοχώστου τον Αύγουστο του 1571. Είχε προηγηθεί η καταλήψη της Λευκωσίας το Σεπτέμβριο του προηγούμενου χρόνου. Πρώτη μέριμνα των κατακτητών ήταν η εμπέδωση της παρουσίας τους σε νησί με την εφαρμογή των κλασικών οθωμανικών μεθόδων κατάτηπης που ήταν η απογραφή πληθυσμού και περιουσιών. Η εφαρμογή του τιμωρικού συστήματος και η διενέργεια εποικισμού. Ο τελευταίος ήταν εξαιρετικά περιορισμένος σε έκταση και δεν είχε σκοπό τον εκτουρκισμό της Κύπρου, αλλά την αναζωογόνηση της οικονομίας που είχε δεχτεί σοδαρά πλήγματα από τον πόλεμο.

Στην απογραφή συνεργάστηκαν με τους κατακτητές δύο οι πάροικοι, ελπίζοντες σε βελτίωση της προηγούμενης θέσης τους, δύο και η παλιά όρχουσα τάξη με την επίδια διατήρηση των προνομιών της. Πολλά από τα μέλη της είτε εξόδιαιμοποιήσαν είτε έγιναν δεστά στο οθωμανικό ιππικό ως χριστιανοί στην παχαγάδη.

Διατηρώντας έτσι τις περιουσίες τους και ασκώντας μέσα από τις τάξεις του νέου καθεστώτων, έλεγχο πάνω στον ελληνικό πληθυσμό. Η νέα αυτή τάξη πραγμάτων, οι αυθαιρέσιες και καταπλεάσεις του νέου καθεστώτα σύντομα διέφευσαν τις προσδοκίες των κατοίκων που αρχικά είδαν τους Τούρκους ως ελευθερωτές τους από τη Βενετούς ζυγό. Οι όροι παράδοσης της Αμμοχώστου πρόθλεπαν, μεταξύ άλλων, ότι οι Ελλήνες που θα παρέμεναν, στην πόλη, θα δικαιούνταν να κατέχουν τα σπίτια τους, ασκώντας ελεύθερα τα θρησκευτικά τους, καθηκόντα. Λιγούς μήνες αργότερα, οι δύο αυτοί επιθεωρηθήκαν σα αντιπροσωπεία των κατοίκων της πόλης με σχετικό διάταγμα του Μεγάλου Βεζύρη Μεχμέτ Σοκάλη Πασά. Οι όροι του διατάγματος, που θα ισχούσαν για την Κύπρο, πρόθλεπαν τα εξής: (i) οι ορθόδοξοι χριστιανοί θα ασκούν ελεύθερα τα θρησκευτικά τους καθηκόντα; (ii) δικαιούνται να κατέχουν όσα σπίτια δεν πήραν οι Τούρκοι. Για όσα πέρασαν στα χέρια των Τούρκων και οι νέοι κάτοχοι τους ήθελαν να τα πουλήσουν, θα έχουν πρώτοι αυτοί το δικαίωμα αγοράς; (iii) δικαιούνται να κατέχουν για μη δικαιώματα κληροδοσίας στους άρρενες απογόνους τους και να εξαγοράζουν τα μοναστήρια τους από τους Τούρκους. Στους Λατίνους δεν παράχωρήθηκε κανένα δικαίωμα και έτσι αναγκάστηκαν να αποκρύψουν τη βροχή τους.

Την ίδια εποχή αποστολή Ελλήνων Κυπρίων στην Κωνσταντινούπολη πέτυχε την αποκατάσταση της εκκλησιαστικής ιεραρχίας και η αυτοκέφαλη εκκλησία της Κύπρου πανασυνδέθηκε με το Οικουμενικό Πατριαρχείο, από το οποίο ουσιαστικά είχε αποκοπεί από το 1260. Πρώτος αρχιεπίσκοπος χειροτονήθηκε από τον Οικουμενικό πατριαρχή κάποιος Σέρβος, η ουμπεριφόρα του οώμας προκάλεσε την εξέγερση των Κυπρίων και την εκδιώγηση του. Δεύτερος χειροτονήθηκε ο Τιμόθεος Ντ' Ακρ, Κύπριος ευγενούς καταγω-

γής, που βρισκόταν στην υπηρεσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Με την αποστολή του στην Κύπρο πληρώθηκαν και οι υπόλοιπες επισκόπες: της Πάφου, της Λεμεσού και της Αμμοχώστου. Παραπρόμενος ότι και στην περίπτωση της Κύπρου οι Τούρκοι ακολούθησαν την πάγια τακτική της αναγνώρισης της ορθόδοξης εκκλησίας, όπως ακριβώς έπραξαν και σε όλες τις άλλες περιοχές που κατάκτησαν. Η εκκλησία εκμεταλλεύτηκε τις πρόνοιες του διατάγματος του Μ. Βεζύρη και τη σαφή προτίμηση που έδειχναν οι Τούρκοι στο ελληνικό στοιχείο, με αποτέλεσμα σύντομα να αρχίσει να ακμάζει. Έτοι, λίγα χρόνια μετά την κατάκτηση, τα μοναστήρια που είχαν πέρασε στα χέρια των Τούρκων εξαγόραστηκαν από τους κατοίκους την εκκλησία.

Σ' όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας στην Κύπρο η εκκλησία διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στα διοικητικά πράγματα. Τόσο είναι κάτι που χαρακτηρίζει ιδιαιτερά την Κύπρο, είναι δε αποτέλεσμα τόσο του ιστορικού της ρόλου στο νησί, όσης συνέπεια του αυτοκέφαλου της αλλά και των προνομίων που της παραχώρησαν οι Τούρκοι. Η ισχυροποίηση τόσο της εκκλησίας όσο και των ελληνικού στοιχείου φάινεται και από το γεγονός του ουσιαστικού της ρόλου στο φορολογικό μπχανισμό του νέου καθεστώτας, όπως μαρτυρούν πτυχές της εποχής. Ήδη από τα πρώτα χρόνια της κατοχής ο περιηγητής Villamont (1589) αναφέρει ότι ο ενοικιακός κλήρος είναι υπεύθυνος για την είσπραξη του φόρου υποτελείας των χριστιανών και την παράδοσή του στον Τούρκο αντιπρόσωπο καθέπαρχη. Μερικά χρόνια αργότερα ο Dandini (1569) αναφέρει ότι ο αρχιεπίσκοπος είναι ο γενικός υπεύθυνος για την είσπραξη του φόρου των χριστιανών. Συνεπείς ο φορολογικός μπχανισμός του τουρκικού καθεστώτα στην Κύπρο, δύσαν αφορά τους χριστιανούς, βρίσκεται κάτω πάντα στην έλεγχο της εκκλησίας. Ο φορολογικός της ρόλος που διευρύνθηκε με την πάροδο του χρόνου και θα κο-

Ο δραγομάνος Χατζηγεωργάκης Κορνέσιος.

ρυφωθεί στα τέλη του 18ου και στις αρχές του 19ου αιώνα. Ο αρχιμαδρίτης Κυπριανός, συγγραφέας της *Ιστορίας Χρονολογικής της Νήσου Κύπρου* (Ενετία 1788) σημειώνει ότι οι επισκόποι ήταν «προεστώτες των χριστιανών», ότι πολλές φορές πριν το 1660 προσέφυγαν στην Πύλη για την ερήμωση του τόπου και ότι εγίνετο δεκτή η μεσοτία τους από τους Τούρκους αξιωματούχους στην Κύπρο. Μετά το 1660, συνεχίζει, για να αντιτεωπίσει τις αυθαίρεσεις των αντιρρώπων της στο νησί, η Πύλη, αποφάσισε να αναγνωρίσει τον αρχιεπίσκοπο και τους τρεις επισκόπους ως «εφέδρους» και «επιτρόπους» των υποδούλων και να δέχεται ως αξέποπτες τις αναφορές τους για τους δημόσιους φόρους και τις ανάγκες των κατοίκων. Η παραλλήλη μείωση του αριθμού των πασσαδίων συνέβαλε στην περαιτέρω αναδεύσιμο του ρόλου της στα διοικητικά πρόγραμματα. Μ' αυτό τον τρόπο η εκκλησία έγινε ο μοναδικός εκπρόσωπος των υποδούλων, ύψη δε από αυτήν τη περιστραφέα σε ουλλογικός διος των Κυπρίων μέχρι το τέλος της τουρκοκρατίας.

Σημαντικό κεφάλαιο της πολιτικής δράσης της κυπριακής εκκλησίας αποτελούν οι προστάθειες που κατέβαλε τον πρώτο αιώνα της Τουρκοκρατίας για να πεισεί τη Δύση ν' αναλάβει δράση για την απελευθέρωση του νησιού. Το φαινόμενο αυτό εντάσσεται στις γενικότερες τάσεις που παρατηρήθηκαν στις υπόλοιπες περιοχές του ελληνικού χώρου που διετέλεσαν υπό δυτική κυριαρχία. Η ιεραρχία της Κύπρου την περίοδο αυτή είναι φιλοκαθολική και συνεργάζεται στενά για το σκοπό αυτό με τα κατάλοιπα της άρχουσας τάξης

του προηγούμενου καθεστώτου, που ενδιαφέρονταν, κυρίως, για την αποκατάσταση των προνομίων τους. Οι προστάθειες αυτές απευθύνονται, κυρίως, στο Δουκά της Σαδοΐζας, ο οποίος εκδηλώνει και το ζητρότερο ενδιαφέρον για απόκτηση της Κύπρου, γιατί πίστεύει ότι είχε σ' αυτήν την κληρονομικά δικαιώματα. Η πρώτη κίνηση εκδηλώθηκε το 1600, ο τότε διερχεόμενος Βενιζιανός ζητώντας και πάτεχε πρόδεσμότη στο Δουκά Καρόλο Εμμανουήλ ότι, σε περίπτωση επιτυχίας, θα αεθάπταν τα βασικά δικαιώματα των κατοίκων. Η προσπάθεια δεν καρποφόρησε όπως και οι άλλες το 1608, 1609, 1617, 1634, 1664 και 1668 που είναι και η τελευταία. Θέτει δε οριστικό τέρμα στις προσδοκίες των Κυπρίων για θυτεία από τη Δύση. Παράλληλα και με υποκινηση δυτικών δινάμεων παρατηρούνται συνέχεις εξεγέρσεων μεταξύ 1572 και 1670 που όλες καταλήγουν σε αποτυχία, γιατί οι υποκινητές τις εγκαταλείπουν την κρύστων στηγάνι. Μέτα από κάθε αποτυχία ακολουθούν αναγκαστικοί εξιδαλμασμοί που στην πλειονότητά τους ήταν επιφανειακοί, έτσι δε ερμηνεύεται σε μεγάλο θαμβό η αεχτηση του μουσουλμανικού στοιχείου στο νησί.

Από την εποχή αυτή παρατηρείται

σημαντική στροφή στους προσαντολισμούς και στις προσδοκίες των Κυπρίων. Η απογοήτευση των συνεχών αποτυχιών αποφασιστικής κινητοποίησης της Δύσης αλλά και οι προσποτικές που διανοίγονταν με τη διεύρυνση των προνομίων της εκκλησίας γύρω στο 1660, οδήγουν τους πολιτικούς εκπροσώπους τους, δηλ. την ιεραρχία, σε υιοθέτηση νέων μεθόδων για θελτισμό της θέ-

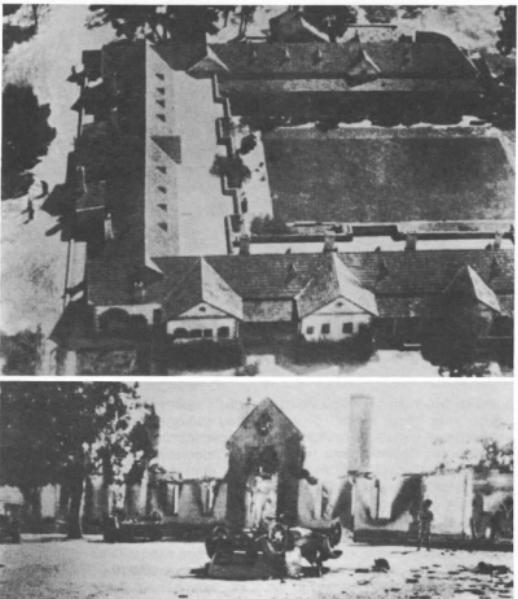
Ο αρχιεπίσκοπος Κυπριανός (1810-1821).

είσπραξη και παράδοση στο κράτος των φόρων.

Εκτός από την εκκλησία, καίριο ρόλο στις τοπικές υποθέσεις διοδραμάτιζε και ο δραγουμάνος. Η πρώτη μαρτυρία για ύπαρξη του θεσμού στην Κύπρο είναι του 1808. Αναφέρεται ότι στο τότε δραγουμάνο Piere Gunete κάμνει διάδημα στο Δουκά της Σαβοΐας για απελευθέρωση της Κύπρου. Άλλος είναι ο Φεδρίγος, ο οποίος συνεργάζεται στενά τόσο με τις εκκλησιαστικές αρχές όσο και με τον Τούρκο διοικητή. Στην εξέλιξη του ο θεσμός είχε ως κύριο περιεχόμενό του την είσπραξη των φόρων και γενικά τη διεύθυνση των φορολογικών υποθέσεων των υποδουλών. Τη μεγαλύτερη την ακμή αποκτά την εποχή του δραγουμάνου Χατζηγεωργάκη Κορνέσιου (1776 ή 1779-1809), οπότε αναπτύσσεται στενή συνεργασία με τον αρχιεπίσκοπο, κυρίως αναφορικά με τους φόρους των χριστιανών. Ο Κορνέσιος απόκτησε τεράστια επιρροή στην Κύπρο, κυρίως μετά τις από κοινού προσπάθειες με την ιεραρχία για την απαλλαγή του νησιού από τον διοικητή Χατζημπακή, ο δε συντάνος με διάταγμα του παραχώρησε ισοβιτότητα στη δραγομανία. Το τέλος του ήταν απόλοιγο με αυτό πολλών άλλων υποδουλών που κατόρθωσαν να αποκτήσουν ισχύ στην οθωμανική επικράτεια: αποκεφαλίστηκε στην Πύλη το Μάρτιο του 1809 και από τότε οι άμεσα υποδιθμίστηκε. Παρά τη στενή συνεργασία μεταξύ δραγομανικής και εκκλησιαστικής αρχής, το κυπριολογική έρευνα τη περίοδου της τουρκοκρατίας δεν είναι ακόμα σε θέση να πρασδιορίσει με ακρίβεια τα όρια των αρμοδιοτήτων τους.

Ο ουσιαστικός ρόλος της εκκλησίας στα διοικητικά πράγματα της Κύπρου συνεχίστηκε και στην περίοδο της αρχιερείας Κυπριανού (1810-1821). Ο Κυπριανός καταδάλει παράλληλα σοδαρείς προσπάθειες για την αναμόρφωση της Ελληνικής παιδείας στην Κύπρο, ίδρυε δε στη Λευκωσία την Ελληνική Σχολή. Είχε μυθιστεί στη Φιλική Εταιρεία και διατηρούσε αλληλογραφία με τον Δημήτριο Υψηλάντη, όπως αποδεικνύεται από έγγραφα που δημοσιεύθηκαν στην Καθηγητή Εμμ. Γ. Πρωτοψάλτη στο έργο του *Η Κύπρος εις τον αγύνα του 1821* (Αθήνα 1971). Η εκδήλωση κινήματος και στην Κύπρο κρίθηκε ότι δεν θα είχε ουσιαστικό αποτέλεσμα λόγω της μικρής απόστασης που τη χωρίζει από τη Μ. Ασία, γι' αυτό ο Κυπριανός προσφέρθηκε να ενισχύσει οικονομικά τον αγώνα.

Η έκρηξη της επανάστασης στην

Η πολιά αρχιεπισκοπή πριν και μετά την πυρκαϊά.

ηεπιειρωτική Ελλάδα έδωσε την αφορμή στους Τούρκους να εκδημούν την ιεραρχία και τους προκρίθους του νησιού για το ρόλο που διαδραμάτισαν στην καταστολή της στάσης των Τούρκων του 1804, που είχε ως αποτέλεσμα τη βάνατο πολλών ομοφύλων τους. Επίσης ο αμοδώρος διοικητής Κουτσούκ Μεχμέτ προσέβασε την ευκαρία κατάλληλη για να αφετεριστεί τις περιουσίες των υποψήφιων θυμάτων του. Έτσι, παρά το γεγονός ότι κανένα προκρίθηκε στο στοιχείο δεν υπήρχε για σχεδιασμένη εξέγερση στην Κύπρο. Συνέταξε με τους ντόπιους αγάδες κατάλογο 486 προσώπων για εκτέλεση, μεταξύ των οποίων και η ιεραρχία του νησιού, τον οποίο πέπλασε στην Πύλη για έγκριση.

Η Πύλη, παρά την αρχική της άρνηση, τελικά συγκατάνευσε μετά τις πρώτες επιτυχίες της επανάστασης στην πηγειρωτική Ελλάδα. Έτσι τον Ιούλιο του 1821 διαδραμάτισκε στη Λευκωσία τραγικά γεγονότα: ο αρχιεπισκόπος οδηγήθηκε στην αγκόνη και οι υπόλοιποι αρχιερείς φραγίσθηκαν μαζί με εκαποντάδες άλλους προκρίτους και πολλούς απλούς ανθρώπους. Πολλοί διέφυγαν στην Ευρώπη όπου άρχισαν προσπάθειες για απελευθέρωση του νησιού, άλλοι κατέφυγαν στην Ελλάδα όπου πήραν μέρος στην επανάσταση και άλλοι προσπάθησαν να πείσουν την επαναστατική γηεία να αναλάβει επερόντια εκστρατεία για απελευθέρωση της Κύπρου που εμελετάτο σύσταρε το 1825. Το 1828 η ιεραρχία και οι πρόκριτοι στέλνουν επιστολή στον Καποδιστρίου με την οποία του ζητούν να συμπεριλάβει και την Κύπρο στις διαπραγματεύσεις που θα ακολουθούσαν. Η δεκαετία του 1820 ήταν περιόδος δοκιμασιών για τον ελληνισμό της Κύπρου: οι συνεχείς διώξεις, η καταστρεπτική παρουσία των στρατευμάτων που σταθμώθηκαν από τη Συρία και την Αιγαίο προ για τηρηση της τάξης και οι φοβερές φορολογικές αραιμαγέιες συμπλήρωνον το σκηνικό του Ιούλη του 1821. Παρά την επιδιώκεια των θηριώδων Κουτσούκ Μεχμέτ, η δύναμη της εκκλησίας της Κύπρου δεν εξαλείφθηκε. Αντίθετα, η νέα ιεραρχία που προέκυψε

απολαμβάνει τα ίδια όπως και προηγουμένως την προνόμια, όπως φαίνεται στα δεράτια που της παραχωρήθηκαν. Επί αρχιεπισκόπου Παναρέτου (1827-1840) τα κοινοτικά πράγματα μπαίνουν σε νέες βάσεις με τους κανονισμούς που συνέταξαν οι δύο συνελεύσεις του 1830 και 1838. Κύριες επιδιώξεις ήταν η δικαιότερη διαχείριση των κοινοτικών υποθέσεων και η άσκηση ελέγχου στους εντολοδόχους των κοινών. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από τρεις στάσεις (1833) τόσο Ελλήνων όσο και Τούρκων που στρέφονταν εναντίον των φορολογικών μέτρων του διοικητή Εσσερές Μεχμέταγα: των Νικολάου και Θεοφίλου Οθέση στη Λάρνακα, του μανοχόι Ιωαννικού Λαζαμανού στην Καρπαΐα και του Τούρκου Γκιασούρη Ιμάρη στην Πάφο. Το 1839 δημοσιεύθηκε ο χάρτης των μεταρρυθμίσεων στην Οθωναϊκή Αυτοκρατορία, γνωστός ως **Χάρτης Σεριφ του Γκιουλχανέ**. Οι μεταρρυθμίσεις προνοούσαν το σεβασμό της ζωής, της κηδεμονίας δικαιολόγου των υπηκόων του σουλάτου και την εγκατάλευψη του συστήματος ενοικίασης των φόρων. Η εφαρμογή του στην Κύπρο πήρε κυρίως τη μορφή ιδρυσης του Μεγάλου Συμβούλου που προεδρεύεται από τη διοικητή και αποτελείται από Ελληνικά και Τουρκικά μέλη. Σκοπός του ήταν να επιλαμβάνεται τρέχοντας θεμάτων. Επίσης η Κύπρος αποστάσησε από τη διοικητική δικαιοδοσία του αρχινάρχου του στόλου και εντάχθηκε στην επαρχία των νήσων του Αρχιπελάγους ως σαντζάκι του πασαλίκου της Ρόδου, η εφαρμογή όμως του μέτρου αυτού έγινε το 1849. Γενικά οι μεταρρυθμίσεις αυτές απέτυχαν σ' όλη την αυτοκρατορία, κυρίως ένεκα των αντιδράσεων όσων θίγονταν τα συμφέροντα τους απ' αυτές και που δεν ήταν άλλοι από τους ενοικιαστές των φόρων και τους τραπέζιτες της Κυνοσταντινούπολης.

Κάτω πάντα την πίεση των ευρωπαϊκών δυνάμεων αναλαμβάνεται το 1856 νέα μεταρρυθμιστική προσπάθεια στην αυτοκρατορία με την Χάττη Χουμαγιούν που στην ουδετερή περίοδο της πρόνοιας του Χάττη Σεριφ. Ως συνέπεια των μεταρρυθμίσεων αυτών, το Μεγάλο Συμβούλιο αναθαμβίζεται, ιδρύοντας δημοτικό συμβούλιο στις δεκάεις επαρχίες της Κύπρου, συντάσσοντας κανονισμούς για την εκλογή και λειτουργία των συμβούλων γερόντων, που ως θεμός προϋπήρχε και καταρρέεται προσωρινά το συστήμα ενοικίασης των φόρων. Τα αποτελέσματα όμως και της προσπάθειας αυτής ήταν πενιχρά, γιατί ούτε τα στελέχη για την

εφαρμογή της υπήρχαν ούτε η διεφθαρμένη διοίκηση και τα οργανωμένα συμφέροντα επέτρεπαν τέτοιου είδους άλματα.

Τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας, κυρίως από το 1830 κ.ε., δεν έχουν να επιδείξουν αξιοσημείωτα γεγονότα. Είναι μια περίοδος σχετικής πρεμιάς, αν εξαιρέσουμε τα κινήματα του 1833. Η εποχή αυτή χαρακτηρίζεται κυρίως από τη συνεχή προσπάθεια για ανόρθωση της ελληνικής παιδείας και από τη δημογραφική ανόδο του κυπριακού ελληνισμού, που σε αναλογία είναι συντριπτικά ανώτερος του τουρκικού στοιχείου. Σύμφωνα με την αγγλική απογραφή του 1881, τρία χρόνια μετά τον τερματισμό της Τουρκικής κατοχής, οι 'Ελληνες' ήταν 137.631 ενώ οι Τούρκοι μόλις 45.458.

Ο ρωσοστουρκικός πόλεμος του 1877-1878 άφησε ανεξίτηλη τη σφραγίδα του στην ιστορική πορεία της Κύπρου. Στο τέλος του πολέμου η Αγγλία έπιεσε την Τουρκία ότι ήταν προς τα συμφέροντα της να της παραχωρήσει την Κύπρο με αντάλλαγμα την υπόσχεση βοηθείας σε περιπτώση ρωσικής επίθεσης.

Η συμφωνία υπογράφθηκε στις 4 Ιουνίου 1878 στη διάρκεια του Συνεδρίου των Βερολίνων και ο πρώτος 'Αγγλος κυβερνήτης έφτανε στην Κύπρο στις 22 Ιουλίου 1878. Οι Κύπριοι είδαν την αγγλική παρουσία στο νησί ως μεταβατικό στάδιο για την εκπλήρωση των εθνικών τους πόθων.

Βιβλιογραφία

GEORGE HILL, *A History of Cyprus*, vol. IV, the Ottoman Province. The British Colony 1571-1948. Cambridge 1952.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΑΧΧΕΤΤΗ, Ιστορία της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Κύπρου, τόμ. Α', Ιστορία της Κυπριακής Εκκλησίας από αρχές μέχρι της Αγγλικής κατοχής, Αθήνα 1923.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι. ΜΥΡΙΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ, Χατζηγεωργάκης Κορνέας, ο διεργάτης της Κύπρου. 1779-1809, Λευκωσία 1934.

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ, Ιστορία Χρονολογική της νήσου Κύπρου, Ενετία 1788.

ΛΟΪΟΣΦ ΦΙΛΙΠΠΟΥ, «Η Εκκλησία Κύπρου πριν του τουρκοκράτως», Κυπριολογική Βιβλιοθήκη, 3, Λευκωσία 1975.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΓΕΩΡΓΙΤΣΟΥ, «Ειδήσεις ιστορικές και περὶ την Εκκλησία της Κύπρου», Κυπριολογική Βιβλιοθήκη, 4, Λευκωσία 1975.

CLAUDE DELAVAL COBHAM, *Excerpta Cypria. Materials for a History of Cyprus*, Cambridge 1908.

COSTAS P. KYRRIIS, *History of Cyprus. With an introduction to the geography of Cyprus*, Nicosia 1985.

THEODORE PAPADOPOULOS, «Social and Historical Data on Population 1570-1881», Cyprus Research Centre, Texts and Studies on the History of Cyprus, 1, Nicosia 1965.

ΙΩΑΝΝΗΣ Π. ΘΕΟΧΑΡΙΔΗΣ, Σύμμεικτα δραγούμανικά της Κύπρου, Πανεπιστημιο Ιωαννίνων, Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, 5, Ιωάννινα 1986.

ΦΙΛΙΟΣ ΖΑΝΝΕΤΟΣ, Ιστορία της νήσου Κύπρου, τόμ. Α', Λάρνακα 1910.

ANT. INTIANOS, «Δραγούμανικά και δραγούμανοι στην Κύπρο», Κυπριακά Σπουδαία, τόμ. Β' (1938), Λευκωσία, σσ. 141-195.

ΚΩΣΤΑΣ Π. ΚΥΡΡΗΣ, Η έριδα των δραγούμανων Μαρκούλη και Γεωργή (1669-1674) και οι σχέσεις Ελλήνων και Τούρκων της Κύπρου τότε, Λευκωσία 1964.

COSTAS P. KYRRIIS, «The role of Greeks in the Ottoman administration of Cyprus», Πρακτικά του Πρώτου Διεθνούς Κυπρολογικού Συνεδρίου, τόμ. Γ', Νεώτερη Τμήμα, Λευκωσία 1973, σσ. 155-179.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, «Τα άδαμα των διεργυνέων», Κυπριακά Σπουδαία, τόμ. ΜΕ' (1981), Λευκωσία, σσ. 55-141.

EMMANOYIΗ Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΤΗΣ, Η Κύπρος εις τον αγώνα του 1821, Αθήνα 1971.

Cyprus Under the Turks

G. Dionysiou

The conquest of Cyprus by the Turks in 1571 put an end to the Western domination of the island that had already lasted for almost four centuries.

The Turkish conquest did not simply add a new land to the vast Ottoman territory but cut off from the direct cultural influence of the West and transferred it in the domain of Ottoman despotism.

The occupation of Cyprus was completed with the fall of Ammochostos (Famagusta) in August of 1571, almost a year later than the surrender of the capital, Nicosia.

The Russian-Turkish war of 1877-1878 had a serious impact on the history of Cyprus. At the end of this war England managed to persuade Turkey that the latter would benefit, if the island would be conceded to England; England, in exchange, would stand by Turkey in case of Russian attack. The relevant treaty was signed on July 4, 1878 during the Berlin Congress and the first English governor arrived at Cyprus on July 22, 1878. The Cypriots considered the English domination of the island rather a temporary situation and a transitional stage for the fulfillment of their national pursuit.